

СТАТИСТИКА НА ВЪНШНАТА ТЪРГОВИЯ

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ БЕЛЕЖКИ¹

I. ИЗТОЧНИЦИ НА ДАННИ

Източник на данните от началото на 2003 г. до края на 2006 г. бе Агенция *Митници*, а за предишни години - *Информационно обслужване АД* (дирекция *ИИЦ*). Българската народна банка (БНБ) и Националният статистически институт (НСИ) получаваха данните за вноса и износа, допълваха ги с друга информация и допълнително ги обработваха. До края на 2006 г. всички фирми извършващи внос или износ на стоки бяха задължени да декларират тази дейност чрез митнически декларации.

От 1 януари 2007 г. фирмите извършващи стокообмен с държавите – членки на ЕС се отчитат по системата *Интрастат* (въведена със „Закон за статистика на вътрешнообщностната търговия със стоки”- Обн. ДВ. бр. 51 от 23 Юни 2006 г., отм. ДВ. бр. 40 от 29 Май 2012 г., заменен от „Закон за статистиката на вътресъюзната търговия със стоки“, ДВ бр. 40 от 29 май 2012 г. и с последно изм. ДВ бр. 61 от 2 август 2022 г.) Съгласно Закона, фирмите които имат оборот над определения от НСИ праг за деклариране, подават *Интрастат* декларации пред Националната агенция по приходите. Агенцията следва да извършва контрол на обхвата на задължените лица, да следи за изпълнение на задълженията им по системата *Интрастат*, както и да контролира достоверността на предоставяните данни. Данните от *Интрастат* декларациите се изпращат на НСИ за последваща обработка.

Вносът и износът с трети страни (извън ЕС), както и движението на стоки в ЕС, осъществявано под митнически контрол продължава да се отчита чрез митнически декларации, като Агенция *Митници* предоставя данните за обработка на НСИ. Институтът обединява тези данни с информацията по системата *Интрастат*, обработва ги и след извършване на допълнителни оценки предоставя данните на потребителите, в т. ч. и на БНБ.

¹ Актуализирани методологически бележки октомври 2022 г.

II. СРОКОВЕ ЗА ПОЛУЧАВАНЕ НА ДАННИТЕ

БНБ получава от НСИ обобщени данни (без детайли по страни и стоки) за стокооборота на страната с другите страни – членки на съюза, както и данните за търговията с трети страни в срок до 35 дни след изтичането на отчетния месец. Детайлни данни за изпращанията и пристиганията на стоки БНБ получава от НСИ в срок до 60 дни след изтичането на отчетния месец.

III. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ НА ОТЧИТАНЕ

Износът се отчита по цени FOB, а вносът по цени CIF.

Системата за кодиране на стоките се базира на *Комбинираната номенклатура*, която се поддържа от *Евростат* и се използва от държавите-членки на ЕС за целите на външнотърговската статистика.

С шестото издание на *Ръководството по платежен баланс и международната инвестиционна позиция (МВФ, 2008)*² се въвеждат съществени методологически промени в отчитането на търговията със стоки и на търговията с услуги. На основата на тяхната икономическа същност, отделни подстатии се прекласифицират от статия *Стоки* (внос и износ) в статия *Услуги* (внос и износ), и обратно.

Основните методологически промени по отношение на износа и вноса на стоки са свързани със стоките за преработка, ремонтът на инвестиционни стоки и стоките, придобивани от туристи при техните пътувания в чужбина. Съгласно досегашното *Ръководство по платежен баланс (МВФ, 1993)* и статистиката на външната търговия първите две подстатии се отчитаха в статия *Стоки* (износ и внос), а стоките, придобивани от туристи при техните пътувания в чужбина се отчитаха в статия *Услуги*. С новите методологически изисквания подстатииите свързани със стоките за преработка и ремонта на инвестиционни стоки са включени в статия *Услуги*, а подстатията относно стоките, придобивани от туристи при техните пътувания в чужбина е включена в статия *Стоки*.

Поради това няма равенство между данните за търговията със стоки (износ, внос и търговско салдо), съставяни от НСИ, и данните за износа, вноса и търговското салдо, съставяни от БНБ за статистиката на платежния баланс.

² <http://www.imf.org/external/pubs/ft/bop/2007/bop6comp.htm>

Предвид аналитичното значение на данните за износа и вноса на стоки от статистиката на външната търговия, БНБ ще продължи поддържането на съответните серии от данни.

По-подробна информация за тези методологически промени има в материала *Съставяне на статистиката на платежния баланс съгласно методологията на шестото издание на Ръководството по платежен баланс и международната инвестиционна позиция*³.

В съответствие със съвместна методология на БНБ и НСИ, от 1999 г. вносът и износът се отчитат по системата на Специална търговия, като моментът на регистрация на транзакциите е моментът (датата) на оформяне на митническите декларации, или месецът през който са извършени вътрешнообщностните изпращания или пристигания по системата *Интрастат*. Критериите за описание на страните партньори са както следва: Внос - по страна на произход на стоките; Износ - по страна на получател на стоката, т.е. последната известна страна, където стоката трябва да бъде доставена. С цел съпоставимост на поддържаните от БНБ статистически редове за вноса и износа по *Основни търговски партньори и региони*, тези критерии са приложени от БНБ и за данните след 1 януари 2007 г.

Преди публикуване на данните за статистиката на външната търговия, БНБ и НСИ взаимно ги съгласуват.

IV. ВИДОВЕ ТАБЛИЦИ ЗА ВНОСА И ИЗНОСА

A. Начин на използване

За целите на икономическия анализ БНБ публикува таблиците *Начин на използване*. Те са месечни, тримесечни и годишни. Основата за тяхното конструиране са 4-значните кодове по *Комбинираната номенклатура* за страните от ЕС, групирани от гледна точка на предназначението и крайното използване на съответната стока. Основни принципи при разпределянето на стоките в съответните групи са: от една страна целта на тяхното използване и от друга степента на преработката им.

³ Материали, които БНБ подготви във връзка с публикуването на данните, са достъпни на интернет страницата на БНБ на адрес www.bnb.bg, раздел [Статистика/Методологически бележки \(ляво меню\)](#).

Б. Основни търговски партньори и региони

В таблиците *Основни търговски партньори и региони* са включени по-важните страни и региони за износа (вноса) на страната. Те са месечни, тримесечни и годишни. Във връзка с приемането на Хърватия в Европейския съюз от 01.07.2013 г. и с оглед съпоставимост на данните за периода януари 1995 г. – юни 2013 г. към данните за Европейския съюз е включена и Хърватия.

Съгласно Решение (ЕС) 2020/135 на Съвета от 30.01.2020 г. и сключено споразумение за оттегляне на Обединено кралство Великобритания и Северна Ирландия от Европейския съюз и Европейската общност за атомна енергия, данните за Обединено кралство Великобритания и Северна Ирландия са изключени от данните за Европейски съюз след 31.01.2020 г.

В. Основни търговски региони по начин на използване

Таблиците *Основни търговски партньори по начин на използване* представят разрез на вноса и износа на страната по географски признак и по групи стоки. Те са тримесечни и годишни.

Във всички публикувани таблици износът е отчетен по цени FOB, а вносът по цени CIF.

V. ПЕРИОДИЧНОСТ, ЧЕСТОТА И СВОЕВРЕМЕННОСТ НА ПУБЛИКАЦИИТЕ ПО ВЪНШНАТА ТЪРГОВИЯ

Поддържаните на интернет страницата на БНБ серии от данни за вноса и износа на страната се обновяват в рамките на седем седмици след изтичане на отчетния месец съгласно *Календара за разпространение на статистически данни* на БНБ.

VI. ПОЛИТИКА НА РЕВИЗИРАНЕ НА ДАННИТЕ

Съгласно установената практика, с данните за първия месец от всяко тримесечие се ревизират месечните данни за цялата текуща година. При необходимост БНБ може да извършва и по-чести ревизии на данните за месеците на отчетната година, като осведомява своевременно потребителите чрез страницата си в интернет.

VII. РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯТА

Българската народна банка разпространява данните за статистиката на външната търговия чрез страницата си в Интернет – <http://www.bnb.bg>. Данните са в милиони евро.

Данни за външната търговия на страната се включват в полугодишните и годишните отчети на Българската народна банка.

Сериите с данни за външната търговия се публикуват в рубрика *Статистика/Външен сектор/Външна търговия* (от менюто вляво), както и в *Статистическа база данни*.

VIII. КОНТАКТИ

Въпроси по методологията, прилагана от Българската народна банка или относно публикуваните данни за външната търговия, можете да изпращате към пресцентъра на БНБ (press_office@bnbank.org) или по пощата на следния адрес:

Българска народна банка

Дирекция „Статистика“

Отдел „Макроикономическа статистика“

Пл. „Княз Александър I“ № 1

1000 София